

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

X. De Dispensatione in Lege.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

cum: vel ipsorum statuentium eisque subditorum favorem & utilitatem concernat; priori enim casu ejus mutationem inferioribus ademptam, & legem vel statutum quodammodo ipsius confirmantis factum, cum Bartolo in *l. Omnes 9 ff. de I. & I. n. 33.* & Panormit. in *c. Cum accessissent 8. de Constitut. n. 2.* volunt *citr.* Suarez *cap. 26. n. 22.* & Laiman *cap. 21. n. 1.* posteriori verò, si ve cum statutum immediatè ipsorum statuentium eisque subditorum favorem concernit, superioris etiam Apostolicæ vel Imperiali auctoritate ab illis impetratâ, statutum per ab aut derogationis viam mutandi facultatem non ademptam, cum Glossa in *c. Dilecto cit. V. Clausula* Suarez & Salas *l. cit.* docet Palao *disp. 5 p. 2. n. 8.* quòd, beneficiò & favore sibi concessò uti, statuentes non teneantur, hoc ipso; quòd favori pro se principaliter introducto quilibet renuntiare valeat, *c. Si de terra 16. de Privileg. & invito beneficium non detur, l. Invito 69. ff. de R. I.*

Ea autem legis per ab- aut derogationem mutatio fieri potest non solum expressa ejus mentione & revocatione facta: sed etiam sine tali ejus mentione nova lege ipsi ex toto vel ex parte ita contrariâ, ut cum ipsa nequeat conciliari, *l. sed & posteriores 28. ff. de LL. & c. 1. in 6.* cujus textu rationem Bonifacius VIII. reddit; quòd, cum Romanus Pontifex & alius Princeps supremus Jura omnia in serinio pectoris censeatur habere, Constitutionem condendò posteriorem, priorem ipsi contrariam (quamvis de ipsa mentionem non faciat) revocare noscatur, *arg. l. Pacta novissima 12. C. de Pactis*; frustra enim esset lex nova posterior, si priorem contrariam non revocaret, Glossa in *c. cit. V. Singularum* ubi Vivianus *pr.* & Laiman *n. 1.*

145. Tertiò, legis obligatio mutatur

vel tollitur non usu, sive usu & consuetudine contrariâ legitime præscripta, *l. De quibus 32. ff. de LL. & c. fin. de Consuetud.* ad quam Rubricam hac de re plenius agetur.

Quartò ea, respectu unius vel plurium personarum, relaxari & tolli potest per viam Dispensationis vel Privilegij, ab ejus conditore, istiusque successore vel superiore indulti. De privilegio *Lib. 5. tit. 33.* plenè: *hòc locò & Lib. 4. tit. 16.* de dispensatione agemus.

ARTICULUS X.

De Dispensatione in Lege.

SUMMARIUM.

147. *Natura Dispensationis in Lege;*
 148. *Et differentia ejus à relaxatione voti ac juramenti;*
 149. *A legis interpretatione;*
 150. *A permissione & simplici licentia;*
 151. *A privilegio & legi ab- vel derogatione;*
 152. *Ab absoluteione à peccatis & censuris.*
 153. *Sensus DD. de dispensatione in lege Naturali;*
 154. *Qua verius ulli, etiam Divina;*
 155. *Et Divina lex humana dispensationi obnoxia non est.*
 156. *Papa in lege Ecclesiastica quacunque;*
 157. *Episcopi in Statutis diocelani,*
 158. *Et in Universalis Ecclesie lege, in Jure non reservatis,*
 159. *Sed expresse vel tacitè permisis casibus, dispensant;*
 160. *Scilicet in materia levi & saepe occurrente;*

161. In

161. In extraordinaria,
 162. Et dubiis etiam casibus:
 163. Uti & privilegio vel consuetudine
 sibi concessis.
 164. Iisdem casibus dispensant alii, ha-
 bentes iurisdictionem quasi Epi-
 scopalem.
 165. Parochia ejusmodi potestas jure
 non est concessa.
 166. Justam causam exigit honestas:
 167. Non etiam valor dispensationis:
 168. Nisi ista relaxetur lex superioris.
 169. Dispensationi premitenda est cog-
 nitio cause:
 170. Quae si bona fide existimetur justa,
 dispensatio valet.
 171. Merum Principis beneficium latam:
 172. Dispensatio strictam interpreta-
 tionem in dubio exposcit:
 173. Nonnullis casibus exceptis.
 174. Latam tamen interpretationem
 admittit dispensandi facultas
 Ordinaria:
 175. Imò etiam delegata:
 176. Nisi dispensandum sit cum certa
 persona particulari.

Dispensationis nomine hoc loco
 non venit rerum communium
 distributio, ut 1. Corinb. cap.
 9. v. 17. can. fin. dist. 43. & l.
 Urbana 166. pr. ff. de V. S. Sed exemptio
 à lege: quo sensu accepta, juris alicujus
 relaxatio esse, dicitur per definitionem;
 dispensare enim in lege dicitur superior,
 cum eam respectu alicujus relaxat, ipsum
 à legis obligatione eximendò, arg. can.
 Necessaria 6. can. Dispensationes Sc. 16.
 q. 7. Unde

Dispensationi in lege affinis & si-
 millima est ea, quae fit in voto & jura-
 mento: inter quam tamen & eam, quae
 lex relaxatur, id discriminis intercedit;
 quod dispensans in voto & juramento
 non relaxet legem sive Jus, voti & jura-

menti observantiam præcipiens: sed ex
 illis ortum debitum Dei nomine remit-
 tat: & in iis dispensatio semper alieno
 scilicet Dei nomine fiat: & facta sine ju-
 sta causa non subsistat: in lege autem fere
 fiat nomine proprio, & saepe sine iusta
 causa collata subsistat, Salas disp. 20. de LL.
 f. 1. n. 5. & f. 2. n. 7. & Palao Tract. 3. disp.
 6. p. 1. n. 9.

Præterea dispensatio in lege differt
 primò, ab ejus Interpretatione; quòd
 dispensatio à superiore duntaxat: non,
 ut interpretatio, ab alio fieri queat: &
 superior in lege dispensans, non ut in-
 terpres, eam aliquo casu non obligare,
 sive hunc eam non comprehendit, declarat:
 sed subditum à legis jam postæ obliga-
 tione casu, eam aliàs comprehensò, eximen-
 dò; liberet, Covarruvias p. 2. de Sponsal.
 cap. 6. §. 9. n. 2. & Suarez Lib. 6. de LL.
 cap. 10. n. 2.

Secundò, à Permissione; quia hæc
 non eximit à legis obligatione: sed istius
 obligantis culpæ & pœnæ obnoxiam
 transgressionem solummodo dissimulat ac
 tolerat, pœnam eam præmeritam non in-
 fligendò vel exequendò: dispensatio au-
 tem à legis obligatione eximit, ut con-
 tra eam agens, non peccet, Suarez cit.
 cap. 10. n. 3. & Salas cit. f. 1. n. 5.

Tertiò à simplici Licentia; cum
 quia hanc petens & impetrans non petit
 vel impetrat lege impositæ obligationis
 relaxationem: sed solummodo ponit con-
 ditionem necessariam ad honestatem a-
 ctionis; itaque legem implet potius, quàm
 contra eam agat: tum verò; quia licen-
 tia concedi ab eo potest, qui nequit di-
 spensare; sic enim Religiosus, ad Ecclesie
 vel monasterij alterius Prælatum ele-
 ctus, eam acceptandi licentiam à superio-
 re suo petens & obtinens, solum implet
 conditionem necessariam ad honestatem
 acceptationis: non Juris relaxationem;
 cum ullò

cum ullò impedimentò Canonico dispensationem exigente, non laboret: & si aliquò laboraret, id per viam dispensationis relaxari non posset ab eo, qui acceptationis licentiam concedit. Simili modo religioso subdito, pecuniam accipiendi licentiam concedens, cum eo non dispensat in voto Paupertatis; cum dispensationem, si qua opus foret, concedendi careat potestate, arg. *c. Cum ad monasterium 6. de Statu monach. & pœnitens, peccata tua revelandi licentiam concedens, Sigilli Sacramentalis legem, utpote omnino indispensabilem, non relaxat, Suarez cit. cap. 10. n. 10. & Laiman Lib. 1. tract. 4. cap. 22. n. 1. §. Tertio.*

151. Quarto, à Privilegio; hoc enim non semper contra Jus commune sive ejus relaxatio est: sed aliquando præter Jus illud est, & ferè legis instar cum aliqua stabilitate ad plures actus datur: dispensatio autem semper contra Jus illud, & plerumque sine stabilitate ad unum actum, vg. ad susceptionem Ordinum, beneficij Ecclesiastici collationem vel nuptialem contractum datur, Suarez cit. cap. 10. n. 13. & Sanchez Lib. 8. de Matrim. disp. 5. n. 1.

Quinto, à legis Ab-vel Derogatione; quia his lex tota, vel ejus pars, vel pro parte communitatis omnio tollitur; ut ejus obligatio cesset, *l. Derogatur 102. ff. de V. S.* non, ut dispensatione, persona aliqua aut etiam communitas pro certo anni vg. Quadragesimali tempore eximitur, *citr. Suarez n. 12. Sanchez n. 1. & Laiman n. 1. in fine.*

152. Sexto ab Absolutione à peccatis & censuris; quia ista non relaxatur Jus, sed ejus violatione contracta culpa & pœna secundum Jus commune remittitur: propter quam cum Jure illo conformitatem ejusmodi absolutio non, ut dispensatio, exigit strictam, sed latam

interpretationem admittit, Panormit. *in c. Tam literis 33. de Test. & attest. n. 3. & Suarez c. cit. n. 9.*

Dubium nunc primò est, an dispensationi obnoxia sit lex sive Jus Naturale & Divinum. Et hoc quidem, sive Divinum à Deo ejus conditore relaxari posse, Orthodoxorum nemo est, qui inficietur; quòd Jus Positivum quodcuq; relaxari valeat à suo conditore, *arg. c. 1. de R. I.* Ex qua ratione idem de Naturali Jure aliqui sentiunt; quòd istius quoque conditor sit Dominus Deus, tanquam author ipsius Naturæ. Cui rationi non leve pondus addunt hujus Juris à Deo relaxati exempla; cum eò illicita secundum omnes sit directa occisio innocentis, carnale commercium cum non sua, violenta & furtiva contrafectio rei alienæ: Deus autem Iſaaci innocentis occisionem Abrahamo, *Genes. cap. 22. v. 2.* Oſeæ susceptionem liberorum ex fornicatione, *Osee cap. 1. v. 2. & Egyptiorum despoliationem filius Iſrahel, Exodi cap. 12. v. 35. præceperit.*

Quin, idem & Divinum Jus humanæ dispensationi subiectum, aliqui existimant: & de Naturali desumunt ex voto & juramento, quorum à Deo acceptatorum obligationem, ex Naturali Jure descendente, Dei nomine & accepta ab eo potestate Papa & Prælati alii relaxant. De Divino autem; quòd Papa non infrequenter dispenset in vinculo conjugii spiritualis, initi per Professionem Religiosam, & inter Episcopum & Ecclesiam suam intercedentis, *c. Inter corporalia 2. de Translat. Episc. & quandoque carnalis matrimonii Iolum Rati, insolubilitatem suam habentis ex institutione Divina; cum ei quoque accommodata sint verba, Quos Deus conjunxit, homo non separet, Matth. cap. 19. v. 6.*

Nihil.

154. Nihilominus legem sive Jus Naturale, absolute aliquid prohibens aut etiam præcipiens, ulli etiam Divinae relaxationi obnoxium esse, ex communi DD. sensu negant Covarruvias in *Reg. Peccatum p. 2. cap. 6. §. 9. n. 3.* Navarrus *Confil. 4. de Desponsat. impub. n. 16. cit.* Suarez *Lib. 2. cap. 14. n. 5.* Sanchez *Lib. 8. de Matrim. disp. 6. n. 4.* & Pontius *Lib. 2. de Matrim. cap. 2. n. 4.* Ratio est; quia lege sive Jure Naturali prohibita, v.g. odium Dei, blasphemia, perjurium, inhonestatem & malitiam sive cum recta ratione repugnantiam intrinsecam habent: quæ autem talem malitiam sive repugnantiam habent, honesta & licita fieri ulla potestate non possunt; cum essentia rerum immutabiles sint, sicut & ipsum Jus Naturale, per tradita in *Proam. n. 34.*

Pro ejus relaxatione deducta vim, quam primò occursum magnam præferunt, attentiori mentis oculo considerata, planè amittunt. Et primum quidem ex dictis evanescit; eò ipsò enim; quòd actus Naturali Jure vetiti intrinsecè mali & ex natura sive essentia sua inhonesti sint, à Deo summo & infinito Bono boni & honesti fieri non possunt.

Neque aliud evincunt exempla; quia occisio innocentis, commercium cum non sua & clancularia violentæ rei ad se non pertinentis ablatio intrinsecè mala solum est, cum sit invitò eò, qui vitæ & corporum rerumque humanarum dominus est, de iisque disponendi jus habet: non etiam, si eorum domino præcipiente vel consentiente fiat. Cum ergo Deus vitæ, corporum rerumque omnium supremus & absolutus dominus sit, de iisque disponendi plenissimam habeat potestatem, occisio, commercium & ablatio illa intrinsecè mala non est iis circumstantiis, quibus sit Deo præcipiente vel consentiente.

Non majorem vim habent, quæ pro ejus & Divini etiam Juris dispensatione humana sunt allegata; quia imprimis Papa & Prælati alii in voto & juramento non dispensant directè, sive concedendò, ut iis facta & à Deo acceptata promissio, dum acceptatio perseverat, non sit adimplenda; quia hoc intrinsecè malum est: sed declarandò debitum, ejusmodi promissionis acceptatione erga Deum contractum, ab eo his illisve circumstantiis remitti: vel potiùs id, accepta à Deo potestate ejusque nomine, justâ causâ poscentè remittendò, per tradita in *Proam. n. 37.* Dein; quia relati conjugii Spiritualis utriusque, quam habet, insolubilitas immediatè non ex Divino, sed Ecclesiastico Jure descendit. Demum; quia conjugium carnale Ratum Jure Divino, licet aliquam ipsorum contrahentium relaxationi minimè obnoxiam, non tamen, ut Consummatum, omnimodam insolubilitatem habet; ut colligitur partim ex eo; quòd à Deo ad conjunctionem per Charitatem, inter Deum & animam justam intercedentem & peccato mortali solubilem, significandam sit institutum, c. *Debitum §. de Bigamis*: partim; quòd Evangelicum illud, *Quod Deus conjunxit &c.* non de Rato, sed de Consummato duntaxat conjugio exaudientum sit cum Alexandro III. c. *Ex publico 7. de Convers. conjug.* ut proinde ex commissione Divina, potestate saltem Apostolica, valeat relaxari: quòd Ecclesiæ Praxis docet.

Dubium Secundò est de potestate dispensandi in Lege Ecclesiastica. Quam respectu omnium Christi fidelium Papæ competere, ab eoque non solum Prædecessorum suorum sanctiones Constitutionesque, & statuta atque Ordinationes Prælatorum inferiorum: sed Conciliorum quoque ad mores pertinentia decre-

R

ta &

ta & merè humanos canones Apostolorum relaxari Ordinaria, à Christo immediate accepta potestate posse, D. Thomae *Quòdlib. 4. art. 3. Covarruviae p. 2. de Sponsal. cap. 6. §. 7. n. 6. Suarez Lib. 6. de LL. cap. 14. n. 2. & cæterorum DD. Orthodoxorum sensus, & ratio perspicua est; quia Papa Prædecessoribus suis potestate par, & supra Concilia est; cum ab his decreta legis seu Juris Ecclesiæ universalis plenum robur accipiant ab ejus confirmatione, ut patet ex *c. Significasti 4. de Elect. Trident. Sess. 25. cap. 21. de Reformat. & Constitutione Pii IV. quæ incipit Benedictus edita 7. Calend. Febr. 1561. &* licet Apostolis in quibusdam prærogativis & gratiis cedat, jurisdictione tamen inferior nequaquam est; cum in ea successerit B. Petro, & Christi vicariam in terris exerceat potestatem, plenius declarandam infra *Tit. 31. à n. 4.**

157. Eadem in suis & antecessorum suorum legibus seu statutis & Ordinationibus cum subditis suis diocæsanis dispensandi potestas jure Ordinario competit Episcopis, *arg. c. 1. de R. I. etiam si in Synodo diocæcana condita fuissent; quia statuta Synodalia, adhibitò quidem Prælatorum inferiorum & parochorum consiliò, sed ab ipso Episcopo conduntur, Navarrus Manual. cap. 25. n. 74. cit. Suarez cap. 15. n. 8. & Sanchez disp. 17. n. 33.* Imò etiam, si ea sedis Apostolicæ autoritate fuissent confirmata. Nisi confirmatione sua Papa obligationem aliquam statuto addidisset, vel adjecisset clausulam, id vetantem mutari aut in contrariù statuenda vel concedenda irritantem; quia sic, statuta confirmandò ea fecisset sua, *c. Si Apostolica 22. V. Certum de Præb. & dignit. in 6. & l. 1. §. 6. C. de Vet. jure enucl. eaque relaxandi facultatem ademisset.*

158. Quin Sotus in *4. dist. 27. q. 1.*

art. 4. & Covarruvias in c. Alma p. 1. §. 7. n. 8. Episcopis in omni Canone seu lege Ecclesiastica dispensandi adstruunt facultatem: nisi ista expressè referveur, *arg. c. Nuper 29. de Sent. Excom. quòd relatus Innocentius III. ad Uratislaviensem Episcopum rescripsit, conditorem canonis seu legis Ecclesiasticæ ab excommunicatione absolvendi facultatem eò ipso ceteri concessisse; quòd eam specialiter non reservârît. Quòd rescriptum DD. cit. porrigunt ad Canones quoscunque: eorumque relaxationem Episcopis competere eò ipso volunt; quòd sedì Apostolicæ specialiter non sit relevata; quòd generalis hujusmodi potestas plurimum conferat ad providam & paternam gubernationem fidelium: quibus pro dispensatione in quaunque lege ad Papam recurrendi necessitas permolesta & recursus plerumq; difficillimus foret. Hinc certè in fætorum ac jejuniarum observatione dispensationes ferè sine ejusmodi recurso peti ab Episcopis & ab his concedi sine scrupulo solent: Cujus rationis vim non parùm auget Axioma, quòd Episcopi respectu subditorum diocæsanorum posse dicuntur omnia, quæ respectu omnium Christi fidelium Papa potest: nisi huic specialiter sint relevata.*

Sed neque hoc Axioma, neque argumentum à peccatorum & censurarum abolitione ad Legum relaxationem dumtaxat Juris autoritate vel solida ratione niti, patebit ex tradendis *Tit. 31. à n. 82.* Speciosa etiam magis quàm firma est ratio; quia, ne ejusmodi recursus frequentior usu & justo difficilior foret, in legibus Ecclesiasticis dispensandi facultas Episcopis permiffa est iis casibus, pro quibus ea necessaria esse visa est ad fidelium rectam gubernationem.

Quare meliùs in Canone sive lege Eccle-

Ecclesie universalis dispensandi facultatem, extra casus expressè vel tacitè Episcopis permittos, cum Glossa in c. *Dilectus* 15. de *Temp. Ordinac. V. Permissa* & *Panormit. in c. Tam literis* 33. de *Test. & attest. n. 3.* negat Sylvelter *V. Dispensacion. n. 4.* Covarruvias, hac in re sibi non constans, p. 2. cit. cap. 6. n. 15. Suarez cit. cap. 14. n. 4. Gutierrez *Lib. 1. Q. 2. Canon. cap. 14. n. 4.* Pontius *Lib. 8. de Matrim. cap. 6. n. 1.* & aliis relatis Barbo-
la de *Offic. & Potest. Episc. alleg. 33. n. 18.* Ratio obvia & solida est; quia superioris Jura mutare & relaxare inferior potestas non potest sine illius consensu, *can. Inferior* 16. de *Majorit.* neque vim adimere vel impedire valet voluntatè illius, præcipiendò vel prohibendò ad præstandum vel omittendum aliquid obligantis; cum rectè gubernationis efficacia superioris voluntati inferiorem prævalere non permittat: & expressam tenere exigat, donec eà superior cedat & voluntate sua constitutam obligationem relaxandi facultatem inferiori expressè vel tacitè concedat.

160. Hujusmodi autem facultas Episcopis concessa censetur Primò, quoties dispensari posse in Jure, etiam impersonaliter, sine expressa Episcopi mentione habetur, per tradenda *Tit. 31. n. 34.*
Secundò, in materia levi aut frequentè occurrente; sic enim in votis non reservatis, in festorum ac jejuniorum observatione, justà causa poscente, Episcopi passim dispensant; quòd pro iis, uti & pro reb⁹ minimis ad sedè Apostolicam recurrèndi necessitas nimis onerosa subditis, molesta Papæ: & diocesium gubernatio minus expedita Episcopis foret, Navarrus *Manual. cap. 21. n. 21. cit.* Suarez n. 9. & Laiman *cap. 22. n. 4.*

161. Tertio, in casu extraordinario urgentis necessitatis ac periculi, moram &

ad sedem illam recursum non admittentis; tali enim casu dispensandi facultas à Papa Episcopis indulgeri, ex benigna quidem, sed Rationali ejus voluntatis interpretatione judicatur, Sylvelter *V. cit. n. 15.* Navarrus *Manual. cap. 22. n. 85. cit.* Suarez n. 10. Pontius n. 7. & Barbo-
la n. 27.

Quartò, in casu dubio, an res ege- 162.
at dispensatione; hanc enim tali calu, si necessaria sit, Episcopo permittam, volunt Saa *V. Dispensacio n. 1. cit.* Laiman n. 4. Barbo-
la n. 19. & Palao *Traët. 3. disp. 6. p. 5. n. 10.* quòd, licet dispensatio exigat strictam, eam tamen concedendi facultas lata patiens sit interpretationis, c. *Olim* 16. de *V. S. & l. Beneficium* 4. ff. de *Constit. Princip.*

Quintò, in aliis casibus, in qui- 163.
bus dispensandi facultas Episcopis indulta privilegio, vel consuetudine legitime præscripta est comparata, *arg. c. fin. de Consuetud. cit.* Suarez n. 12. & Laiman n. 4.

Eandem potestatem, quam Episcopi, 164.
obtinent sedis Apostolicæ Legati, sede Episcopali vacante Capitulum Cathedrale, & Prælati in certo territorio in ejusque clerum ac populum exercentes jurisdictionem quasi Episcopalem: uti & Prælati illique similes superiores Regularium exemptorum respectu suorum subditorum, *cit.* Navarrus *cap. 12. n. 75.* Sanchez *Lib. 8. de Matrim. disp. 3. à n. 10.* & Salas de *LL. disp. 8. f. 16.*

Quin ex Privilegio & Consuetudi- 165.
ne, etià necessitatis causâ introducta, aliquando in festorum ac jejuniorum observatione dispensant Parochi, in locis à civitate Episcopali remotioribus constituti: licet de Jure Ordinario, sicut cetera fori externi jurisdictione, sic etiam dispensandi careant potestate, Suarez *Lib. 6. de Voto cap. 10. n. 11.* & Laiman *cit. n. 5.*

166. Dubium tertio est de necessitate causæ ad dispensationem. Qua in re interest inter istius honestatem & valorem; ad illam enim sive, ut dispensatio honesta licitaque sit, justam causam omnino necessariam, liquet ex *can. Necessaria 6. can. seq. 1. q. 7.* & ex decretis S. Synodi Trident. *Sess. 24. cap. 5. Sess. 25. cap. 14. & 18.* utrobique de *Reformat.* Ratio aperta est; quia sine ulla hujusmodi causâ à communis legis obligatione subditorum aliquem eximens committit vitium acceptionis personarum, & ansam præbet querelis aliorum, inæqualitate offensorum & ægre ferentium illius onere se gravari, & alios sine causa liberari.

167. Ad valorem dispensationis an ejusmodi causâ necessaria sit, pendet ab ipsius legis qualitate; cum propriâ legis ab ejus conditore vel successore facta relaxatio, omni causâ rationabili destituta & facta præcisè, quia ita libebat, procul dubio subsistat, & sortiatur effectum; cum enim legis obligatio, sicut constituitur, sic pendeat à legislatoris voluntate moraliter perseverante, casu quò is unum vel plures eâ adstringi non vult, respectu eorum obligatio cessabit, *Panormit. in c. At si clerici 4. §. De adultariis, de Judiciis n. 15.* *Felinus in §. cit. n. 17. cit.* *Covarruvias cap. 6. §. 9. n. 8.* *Suarez cap. 19. n. 6.* & aliis DD. more suo, *congestis, Sanchez disp. 17. n. 24.*

168. In superioris autem lege sine legitima causâ concessam dispensationem valore destitui, præter alios cum *citt. Covarr. n. 11.* *Suarez n. 1.* *Sanchez n. 4.* tradunt *Laiman cit. cap. 22. n. 11.* & *Barbosa alleg. cit. n. 3. & 13.* Rationem reddunt; quòd ex una, legem suam non temere sed rationabiliter, sive poscente vel suadente justâ causâ, relaxandi potestatem concedere præsumatur; cum teme-

rarâ & justâ causâ destituta illius relaxatio, non tam dispensatio sit quam dissipatio, ad destructionem potius quam ædificationem tendens; ac proinde sine justâ causâ dispensans excedat limites sibi concessæ potestatis: quos egrediens, cum aliud quàm sibi commissum agat, nihil, sive, quòd idem est, invalidè agit, *c. Dilecta 22. de Rescriptis & 1. Diligenter 5. pr. ff. Mandati.* Unde

Infertur irritam esse primò, quavis potestate humanâ præcisè pro voluntatis suæ arbitrio sine justâ causâ factâ relaxationem voti & juramenti: quàm minus propriè dictam dispensationem esse, est dictum; quòd iis erga Deum contracta debita & obligationes, non nisi justâ & rationabili causâ interveniente, remittendi potestatem Deus ipsi etiam summo Pontifici concessisse præsumatur; cum sine ejusmodi causâ facta debiti remissio dissipationis, non dispensationis habeat rationem, *Glossa in c. Non est 5. V. Adimplere de Voto, S. Thomas 2. 2. q. 88. art. 12. cit.* *Suarez Lib. 6. de Voto cap. 17. n. 2.* & *La man cap. 22. n. 11.* Secundò, ita concessam dispensationem in conjugio Rato, propter eandem rationem, in illius vinculo hoc ipso militantem; quòd ejus, quam habet, insolubilitas, ex Divino jure descendat, ut cum *Angeli-co Docto. & Glossa cit.* statuetur *Lib. 4. tit. 19. n. 7.* Tertio, eandem sine rationabili causâ concessam in residentia Episcoporum, parochorum & aliorum curatorum, per tradenda *Lib. 3. Tit. 4. à n. 7.*

Infertur secundò, dispensationes in impedimentis sacræ Ordinationis, collationis beneficiorum Ecclesiasticorum & conjugiorum; in observatione festorum ac juniorum: universali Ecclesiæ lege præceptorum vel Consuetudine receptorum, à Prælati inferioribus, eam relaxandi facultatem quo-

rem quocunque, tam communi quam speciali jure, obtinentibus sine justa causa & temere collatas valore ac viribus destitutas; quòd, in iis ita dispensans, sibi collatæ potestatis limites excedat perinde, ut Oeconomus dissipans bona ac iura, quorum administrationem habet: à quo sic ejusmodi rerum dominium transferri, negant *citt.* Suarez *Lib. 8. de Matrim. disp. 17. n. 4.* & Laiman *n. 11. in fine.*

169. Dubium quartò est de cognitione causæ: sine qua, sicut ab ipso conditore legis suæ relaxationem subsistere: sic ab inferiore indultam valore destitui & impetranti non prodesse, *citt.* Covarruvæ *cap. 6. §. 9. n. 8. & 12.* Azor *p. 1. Instit. Lib. 5. cap. 15. q. 9.* Barbosa *alleg. 33. n. 4. & 5.* & hoc teste, aliorum DD. communis est sensus. Ratio prioris est; quod legis obligatio tota pendeat ab ejus conditoris istiusque successoris voluntate: posterioris; quòd dispensandi facultas inferiori non aliter indulta censeatur, quàm ut in ejus usu servet ordinem Juris, hoc ipsò; quòd dispensationis exigat rationabilem & justam causam, istius cognitionem exposcentis; cum causa ejusque justitia & rationabilitas non nisi cognita movere possit.

Rectè tamen hoc locò DD. notant primò, non exigi judicialem: sed sufficere qualemcunque ejus justitiæ cognitionem, sive ex ejus notorietate sive ex propositæ examinatione acceptam; cum eà undecunque accepta dispensatio rationabiliter concessa intelligatur, Sylvester *V. cit. in fine.* Suarez *Lib. 6. de LL. cap. 13. n. 16.* & Pontius *Lib. 8. cap. 15. n. 16.*

170. Secundò, dispensationis causam, quæ bona fide exposita & à dispensante pro justa habita est, pro tali etiam haberi posse ab impetrante; ut illius gratiâ obtentâ uti possit; quòd dispensantem

legitimè processisse, suæque potestate non abusum præsumatur, donec contrarium appareat vel probetur, *arg. l. Merito 51. ff. Pro Socio, Sotus in 4. disp. 21. q. 2. art. 2. citt.* Suarez *n. 16.* & Laiman *n. 2.*

Tertiò, si Prælatus causam, ab impetrante sibi fideliter expositam, justam esse verisimiliter arbitretur, ex eà concessam dispensationis gratiam validam fore: quantumvis eum circa causæ justitiam errare contingat; quòd superior & ipse etiam Dominus Deus, cujus jus ita relaxatur, tali casu eam subsistere velle, rationabiliter præsumatur, Henriquez *Lib. 7. cap. 14. n. 3. lit. y. citt.* Sanchez *disp. 17. n. 8.* & Laiman *n. 8.*

Dubiù est quintò, an dispensatio in dubio exposcat interpretatione strictam, vel latam patiatur. Ratio dubitandi est; quòd dispensatio gratia quædam & beneficium sit principis: cujus gratiosæ concessionis & beneficia interpretationem recipiunt latissimam, *c. Olim 16. de V.S. & l. Beneficium 3. ff. de Constit. princip.* ut, licet illius vi trahi nequeant ad majora, expressis, similia tamen & vel maxime minora comprehendant, ex mente Innocentii III. *c. Ex parte 27. de Decimis & c. Per venerabilem 13. pr. Qui filii legit.* quorum locorum priori privilegium, cujus naturam dispensatio imitatur: posteriori legitimitio, quæ dispensatio quædam est, interpretationem recipiunt latam; ut decimas percipiendi privilegium ad eas, quæ proveniunt ex novalibus: & legitimitio facta ad spiritalia, ad temporalia porrigatur, juxta *Reg. Cui licet, quod est plus, licet utique quod est minus,* quæ est *53. in 6.*

Sed ista non minus explorata est altera Regula DD. dispensationis acceptionem strictam præferentium latæ; ut illa plus concessum non intelligatur,

R 3

quàm e-

quàm ejus verbis propriè acceptis est expressum: & ab expressis ad similia & minora quoque non extendatur, ut cum latione in l. *Re conjuncti* 89. ff. de Legat. 3. n. 178. Panormit. in c. *Ad aures* 8. de Rescript. n. 7. Beroio in c. cit. n. 29. Felino in c. *Postulasti* 27. eadem Rubr. n. 8. Joan Andr. *ibid.* n. 11. & Interpp. aliis docent Molina *Tract* 2. de I. & I. disp. 591. n. 2. Gutierrez *Q. Canon. Lib. 2. cap. 13. n. 12.* Sanchez *Lib. 8. de Matrim. disp. 1. n. 32.* & Barbosa de Offic. Episc. alleg. 13. à n. 7. id desumentes ex c. 1. §. *Ille verò de Filiis presb. in 6. c. Cui de non sacerdotali* 27. de Præbend. in 6. Reg. *Quod contra rationem Juris receptum est, non est producendum ad consequentiam & Reg. Quæ à Jure communi exorbitant, nequaquam in consequentiam sunt trahenda, quarum illa 141. ff. hac 28. est in 6.* Ratio solida est; quia dispensatio est relaxatio & violatio quædam Juris communis; quod, cum publicæ utilitatis intuitu conditum & ab omnibus receptum sit, favorabile: & contra odiosum præsiq̃ue verborum acceptione restringendum potius quàm largâ ampliandum est, quod ad illius lationem & relaxationem tendit, arg. c. *Sanè 9. de Privileg.* Quare l. *Beneficium cit.* amplitudo his tantum, quæ in sui præjudicium princeps largitur; & in *Reg. Cui licet cit.* fundata à maiori ad minus arguendi ratio juris duntaxat communis concessionibus, & his etiam non omnibus accommodata: neutri verò locus est in dispensationibus, privilegiis & actibus aliis, tendentibus ad communis vel tertio quæsti Juris lationem, ut in l. *cit.* Jason n. 43. Bruneman. à n. 2. Felinus in c. *Postulasti cit. n. 11.* & Barbosa in *Reg. cit.* à n. 3. advertunt, & in istius explicatione tradetur ad Rubr. de R. I.

Non magis urgent Innocentii Pa-

pæ rescripta; quia c. *Ex parte cit.* relatum privilegium seu concessio decimarum non exorbitans, sed consentanea est dispositioni Juris communis, illas parochiis, quas obtinenti monasterio concessio facta est, addicentis, c. *Cum contingat 29. c. Cum in tua 30. de Decimis*, ut alleg. cit. notat Barbosa n. 3. & plenius dicitur ad Rubr. *cit.* Textus autem pr. c. *Per venerabilem cit.* in vim Juris perpetuam; quod non in ipsa legitimatione, quæ odiosa, sed in legitimandi potestate, quæ favorabilis & extensionis patiens est, à majori ad minus argui, Covarruvias p. 2. de Sponsal cap. 5. §. 8. n. 9. observet) à Spiritualibus ad Temporalia argumentum ducatur in sola dubitandi ratione, allegata pro parte: non in Apostolica decisione; cum hæc illi neque innitatur neque, ob prolium ad temporalia legitimationem denegatam, sit conformis, *cit.* Sanchez disp. 2. n. 1. & Barbosa in *Reg. Cui licet cit. n. 8.*

Cæterum, sicut ferè Juris, sic & proposita DD. Regula perpetua non est; cum, quatenus verba propriè accepta patiuntur, extensionem etiam dispensatio admittat non solum, si publicæ utilitatis intuitu concessa sit motu proprio; quod talis, licet Juris relaxatio etiam ipsa sit, ex mera tamen principis liberalitate procedat, c. *Si motu 23. de Præbend. in 6.* ut in ea locus sit arg. l. *Beneficium cit.* Felin. l. *cit. n. 13.* sed etiam, si indulta sit toti Religioni; cum enim quæ pro ista facit, summa ratio sit, l. *Sunt persona 43. ff. de Religios. & sumpt. fun.* favorabilis non minus erit dispensatio quàm privilegium concessum Religioni, Oldrad. *consil. 300. n. 4.* si clausa sit corpore Juris communis vel circa illius materiam versetur; quod hæc eandem quàm Jus illud recipiat interpretationem, *cit.* Felinus

Felinus *limit.* §. si concessa sit contra statutum vel consuetudinem loci, contrariam Juri; cum enim talis dispensatio reducat ad jus commune, istius instar favorabilis & patiens erit amplæ interpretationis, Panormit. *in c. Olim cit. n. 5.* & Jason *in l. Beneficium cit. à n. 25.* si ea, ad quæ extenditur, concessio accessoria, connexa, ab eoque ex natura rei vel Juris dispositione inseparabilia sint, *citt.* Felin. *n. 18.* & Jason *n. 55.* si dispensatio necessaria sit, vel extensione non admissa reddatur inutilis, *arg. c. Si civitas 17. de Senr. Excom. in 6. citt.* Sanchez *n. 14. & 16.* has Regulæ limitationes latè declarans.

174. Dubium denique est, an stricta interpretatione etiam coarctanda potius quàm extendenda sit potestas dispensandi: cui aniam præbet resolutio præcedens; cum enim potestas ista ad communis Juris relaxationem læsionemque non minùs tendat quàm dispensatio, quæ ejusmodi potestatis exercitium est; perinde ut dispensatio, sic istam spectans dispensandi potestas odiosa erit, strictamque exiget interpretationem, *arg. Reg. Odis. 15. in 6.*

175. Hac tamen ratione non obstante, dispensandi potestatem favorabilem latæque interpretationis patientem esse, dogma unanimi DD. calculo receptum, & de ejusmodi potestate Ordinaria perspicuum inde est; quod perquam utilis, imò necessaria sit ad bonum & rectam gubernationem communitatis: cujus interest legem sibi impositam occurrente casu, quò ejus observatio uni vel pluribus justò gravior apparet, posse relaxari. De Delegata verò ratio est; quòd ejus potestatis concessione neque communi, neque tertio alicui quæsito Juri, sed soli concedenti, sibi competentem potestatem communicanti, præjudicetur: atque idcirco tanquam mera gratia & beneficium prin-

cipis latè sit interpretanda, *arg. Reg. c. Olim & l. Beneficium citt.* Panormit. *in c. fin. de Simonia n. 3.* Felin. *citt. n. 11. limit. 4.* Franc. *in c. 1. de Filiis presb. in 6. n. 5. citt.* Covarruvias *cap. 5. §. 8. n. 6. & 11.* Molina *disp. 173. n. 9.* Gutierrez *cap. 13. n. 125.* & aliis congestis Sanchez *disp. 2. n. 1.* Unde hi DD. inferunt, latè accipiendam absolventi & dispensandi potestatem in omnibus casibus occultis ad forum contentiosum non deductis, excepta irregularitate ex homicidio voluntario orta, Episcopis concessam à S. Synodo Trident. *sess. 24. cap. 6. de Reformat.*

Pro ejusmodi potestatis restrictione deducta ratio speciosa magis quàm efficax est; quia illius communicatione, is cui communicatur, beneficiò afficitur sine læsione Juris alicujus tertii vel communis; cum, sicut de causis cognoscendi &c. sic etiam dispensandi potestatem sibi competentem delegari & inferiori communicari Jus non vetet, sed permittat in bonum & favorem communitatis; ut istius membris in occurrentibus casibus faciliùs subveniatur. Neque refert; quòd odiosum sit ejus potestatis exercitium, scilicet dispensatio; partim quia potestatem illam concedens principaliter & immediatè intendit ejus sibi competentis communicationem: quod principale intentum cum commune aut tertii privati Jus non lædat & ad communitatis bonum & rectam gubernationem ordinetur, favorabile est; licet consequens & privatae personæ bonum spectans Jusque commune lædens dispensatio sit odiosa. Partim verò; quia dispensatio exercitium etià est dispensandi potestatis Ordinariae: quæ tamen, quòd bonum communitatis immediatè spectet, favorabilis est. Cum ergo bonum communitatis etiam spectet dispensandi facultas pro communitate De-

lega, et

legata, ista quoque favorabilis erit. *Di-
co, Pro communitate.*

376. Excienda enim est delegata facul-
tas dispensandi cum expressa persona par-
ticulari; cum enim talis facultatis con-
cesso moraliter dispensatio sit ipsius su-
perioris, à quo decernitur, & illius de-
cretæ ferè sola executio istiusque modus
committatur; ut, si preces veritate ni-

tantur, nequeat denegari: & non commu-
nitatis, sed privatæ personæ bonum im-
mediatè spectet, mirum non est, quòd
tanquam odiosa exigat interpretationem
strictam, licet dispensandi facultas, nul-
lâ personâ expressâ & generaliter con-
cessa, latam patiatur, *cit.* Sanchez *n. 6.*
Suarez *Lib. 6. de LL. cap. 17. à n. 5.* &
Palao *Tract. 3. disp. 4. p. 11. n. 5.*

TITVLVS III.

De Rescriptis.

Constitutionib⁹ affinia sunt Re-
scripta; nam etiam hæc, li-
cet neque Generalia, neque
totius alicujus Communitatis
Jura sint, legem tamen faciunt iis sal-
tem negotiis ac personis, pro quibus e-
dita fuerunt, Felinus *ad hanc Rubr. n. 1.*

8. *Litera etiam Beneficiales quadam di-
cuntur Justitia,*
9. *Et alia Gratia:*
10. *Quarum aliqua in forma Gratiola,*
11. *Alia in forma Dignum expediuntur.*
12. *Quadam Si aliter, Si neutri vel Si
nulli:*
13. *Alia Rationi congruit & vocantur.*

ARTICVLVS. I.

De natura & varietate Rescriptorum.

SUMMARIUM.

1. *Rescripti etymon, definitio,*
2. *Et differentia à vive vocis Oraculo,
& Epistola Decretali.*
3. *Concedi rescripta possunt contra Jus,
cum clausula huic derogante.*
4. *Alia sunt Justitia, alia Gratia,*
5. *Et alia Mixta.*
6. *Aliquando Motu proprio, aliquando
ad instantiam conceduntur.*
7. *Quadam eorum Brevia nuncupantur.*

Rescriptum, sic dictum à Re-
scribendo sive respondendo,
Gonzalez *in c. Caterum 3. n.*
4. & generatim sumptum est Constitutio
per epistolam specialis, sive respon-
sum à Papa, Imperatore aliòve, Principe
vel magistratu, præsertim supremo,
ad alicujus supplicationem in scripto da-
tum, *l. 1. §. 1. ff. de Appellat.* Panormit.
ad hanc Rubr. n. 2. ubi Vallengis §. 6.
n. 1. & Laiman n. 2. secundum quam,
à cæteris DD. quoad sensum fere rece-
ptam explicationem, licet rescriptis ac-
censenda non sint responsa, quæ *vive
vocis Oracula* nuncupantur, & aliqua et-
iam Epistolæ Decretales; quòd illa non
per scripturam, sed verbò: istæ verbò
aliquando ad nullius consultationem, res-
latio-